

Zrozumieć adaptację do zmian klimatu. Mini poradnik.

Klimat ulega zmianie

Zmiany klimatu następują z coraz większą intensywnością. Na przestrzeni ostatnich lat chyba każdy z nas zetknął się z uciążliwymi zjawiskami pogodowymi, takimi jak na przykład: deszcze nawalne (relatywnie krótkie opady o dużej i bardzo dużej intensywności), długotrwałe upały i okresy bezwietrzne, burze śnieżne w okresie wiosennym, trąby powietrzne i huragany latem. Negatywne skutki tych zjawisk niszczą infrastrukturę i powodują straty w różnych sektorach gospodarki, w tym przede wszystkim w transporcie i w energetyce. Badania naukowe potwierdzają¹, że zmiany klimatu następują i będą się pogłębiać, a ich objawy intensyfikować.

Obszary szczególnie narażone

Biorąc pod uwagę duże skupienie ludzi, usług i infrastruktury szczególnie narażone na negatywne skutki zmian klimatycznych są obszary miejskie. Każde miasto posiada szereg cech, które je charakteryzuje, wynikających m.in. z: położenia geograficznego, uwarunkowań hydrologicznych, zależności międzyregionalnych, przestrzennych, społecznych, gospodarczych i przemysłowych. Każde miasto może wyodrębnić sektory, w których skupia się część aktywności i oddziaływań na otoczenie np. komunikacja miejska, gospodarka wodna, gospodarka przestrzenna, ochrona zdrowia mieszkańców, energetyka, różnorodność biologiczna itd. Każdy z tych sektorów, w zależności od analizowanego miasta, ma inną podatność na skutki zmian klimatu.

Czym jest adaptacja do zmian klimatu?

Jest to proces dostosowania do obecnych lub oczekiwanych warunków klimatycznych i ich skutków. Realizowany jest poprzez działania adaptacyjne, o różnym charakterze i w różnej formie. Mają one na celu zwiększenie odporności miasta przed skutkami zmian klimatu, jak również wykorzystanie szans związanych z tymi zmianami.

Czy proces adaptacyjny w mieście wymaga zaplanowania?

Tak, w dodatku wymaga podejścia systemowego, obejmującego całokształt aktywności miejskiej. Podejście planistyczno-strategiczne obejmuje przygotowanie dokumentu pod nazwą Miejski plan adaptacji do zmian klimatu (MPA).

Jak powinien wyglądać MPA?

Co do zasady powinien zawierać diagnozę obecnej sytuacji, wyszczególnienie obszarów aktywności miasta wraz z analizą podatności obszarów na zmiany klimatu. Dodatkowo dokument powinien obejmować analizę ryzyka dla najbardziej podatnych obszarów. Plan powinien zawierać także katalog przedsięwzięć i zadań, które mają charakter priorytetowy i powinny być przeprowadzone w pierwszej kolejności (wraz z okresem wdrażania i szacunkowymi kosztami). Ministerstwo Środowiska w „Podręczniku adaptacji dla miast - wytyczne do przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu” określiło metodologię sporządzania MPA. W ramach projektu realizowanego ze środków

¹ Special Report on Global Warming of 1.5 °C, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2018.

Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 pn. „Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców” dla 44 polskich miast zespół ekspertów wykonał stosowną dokumentację, łącznie z przeprowadzeniem wymaganej prawem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jest to baza dobrych praktyk, z której można skorzystać przy prowadzeniu analogicznych prac w innych miastach.

Jakie rodzaje działań adaptacyjnych powinien uwzględnić MPA?

Są to trzy grupy działań o odrębnym charakterze:

- działania informacyjno-edukacyjne: propagowanie wiedzy o zmianach klimatu i dobrych praktykach służących adaptacji do określonej grupy docelowej,
- działania organizacyjne: zmiany w funkcjonowaniu miasta w zakresie zarządzania: instytucjami, przestrzenią i służb odpowiedzialnych za funkcjonowanie różnych elementów miasta, a także zachowań mieszkańców,
- działania techniczne – działania polegające na realizowaniu inwestycji o charakterze adaptacyjnym w zakresie infrastruktury miasta.

Gwarantem sukcesu we wdrażaniu założeń MPA jest jednoczesna realizacja działań ze wszystkich trzech grup.

Jakie mogą być przykładowe działania związane z wdrażaniem MPA?

Działania takie różnią się w zależności od analizowanego sektora aktywności miasta oraz rodzaju rozpatrywanej grupy działań adaptacyjnych. W przypadku działań technicznych w sektorze gospodarki wodnej można wskazać np.:

- realizację zielono-błękitnej infrastruktury w mieście (projekty, które wykorzystują sieć przyrodniczych powiązań, wpływających pozytywnie zarówno na warunki życia w mieście, jak i funkcjonowanie w nim środowiska przyrodniczego, obejmujące tereny zieleni jak parki, skwery, zieleńce oraz miejskie zasoby wodne jak rzeki, strumyki, rowy, jeziora czy zbiorniki),
- działania dotyczące rozszczelnienia powierzchni nieprzepuszczalnych i zwiększenia retencji wód w mieście (zmiana podłoża na przepuszczalne i półprzepuszczalne, budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych w obrębie miasta),
- rozbudowę i modernizację kanalizacji deszczowej (inwestycje w tzw. infrastrukturę szarą – podziemną),
- stworzenie lub rozbudowę miejskiego systemu monitoringu zagrożeń oraz wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami (przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców oraz zmniejszenia ryzyka oddziaływania zdarzeń meteorologicznych o dużej intensywności),
- inwestycje w infrastrukturę przeciwpowodziową (rozbudowa wałów przeciwpowodziowych lub polderów zalewowych)
- zakup specjalistycznego sprzętu, wykorzystywanego w akcjach ratowniczych oraz przy usuwaniu skutków nadzwyczajnych zagrożeń (doposażenie służb miejskich lub jednostek ochotniczej straży pożarnej czy wodnego pogotowia ratunkowego w specjalistyczny sprzęt ratowniczy, np. samochody pożarnicze czy łodzie lub innego rodzaju sprzęt, np. mobilne wały przeciwpowodziowe)

Czemu tak istotne jest by miasto posiadało MPA?

Prawidłowo sporządzony Miejski plan adaptacji nie tylko zawiera w sobie wszystkie wyżej wskazane elementy, ale też bazuje na przygotowanych przez władze miast różnego rodzaju planach i dokumentach o charakterze strategicznym, przez co aktywuje lokalne społeczności do współdecydowania o przyszłości środowiska miejskiego. Ponadto stanowi punkt wyjścia do tworzenia i aktualizacji dokumentów dotyczących gospodarki przestrzennej, zarządzania zielenią miejską, gospodarką wodną w mieście, ochroną przeciwpowodziową itd. Ważność MPA będzie rosła, gdyż wymóg sporządzenia przez miasto tego rodzaju dokumentu stanie się w przyszłości warunkiem przyznania środków na realizację działań adaptacyjnych ze źródeł UE.

Skąd pozyskać środki na realizację MPA i działań wynikających z MPA?

Zarówno w przypadku przygotowania MPA, jak i realizacji działań środowiskowych, wynikających z wdrażania MPA, środki można pozyskać z NFOŚiGW w ramach programu priorytetowego 5.4. „Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie skutków zagrożeń środowiska”. Proponowaną formą wsparcia jest pożyczka o niskim oprocentowaniu. Szczegółowe warunki dofinansowania przedstawiono w tekście programu, umieszczonego na tej stronie:

<http://nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-krajowe/programy-priorytetowe/przeciwdzialanie-zagrozeniom-srodowiska/>

Kontakt

Zapraszamy również do kontaktu z pracownikami, którzy udzielą wszelkich niezbędnych informacji w zakresie możliwości wsparcia działań adaptacyjnych ze środków NFOŚiGW:

- Tomasz Surowiecki
tel.: (22) 45 90 508
e-mail: Tomasz.Surowiecki@nfosigw.gov.pl
- Andrzej Sidorski
tel.: (22) 45 90 759
e-mail: Andrzej.Sidorski@nfosigw.gov.pl